

Summary. *This article explores the regulations applicable laws are the legal basis of leasing and factoring. The author defines financial leasing and factoring in accordance with international law, which is necessary at the present stage of development of Ukraine.*

Key words: *legal regulation, international agreements, financial leasing, factoring, lessor, lessee, debtor, factor.*

УДК 334.012.64:631

Рарок О.В.,

*к.е.н., асистент кафедри управління персоналом та економіки праці
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Проаналізовано стан підприємницької діяльності в сільській місцевості, здійснено оцінку ефективності функціонування і розвитку малих підприємств.

Ключові слова: *мале підприємництво, село, сільська місцевість, фермерське господарство.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі трансформації економіки, розвитку ринкових відносин особлива роль належить аграрному сектору як життєво необхідній сфері у вирішенні проблем забезпечення продовольчої безпеки держави і виробництва продуктів харчування населення. Для вирішення цих завдань задіяні такі організаційно-правові форми підприємств, як державні, приватні (індивідуальні), товариства, акціонерні товариства. Важливу роль у структурі вказаних організаційно-правових форм відіграє мале підприємництво. Характерною особливістю малого підприємництва на селі є те, що воно сьогодні перебуває в стадії становлення та економічної незавершеності у зв'язку з цілою низкою проблем, що обумовлені як державною політикою, так і психологією сільського населення щодо створення та розвитку приватних підприємств. В той же час мале підприємництво у сільській місцевості спроможне вирішувати злободенні соціально-економічні проблеми, зокрема, проблеми зайнятості, зростання доходів населення, розширення номенклатури виробництва, прискорення процесу запровадження інноваційних технологій, підвищення рівня конкуренції, що в кінцевому рахунку сприятиме розвитку сільських територій. Однак, в Україні розвиток малого підприємництва сьогодні здійснюється недостатніми темпами, що стримує виробництво аграрної продукції та негативно впливає на економічне становище держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна економічна наука має певний теоретичний і практичний досвід з питань становлення і розвитку малого підприємництва, основні засади якого висвітлені в працях зарубіжних вчених: М. Портера, А. Сміта, Й. Шумпетера, М. Вебера, А. Шулус, Д. Кейнса, А. Маршалла, П. Друкура та інших. Цю проблему також досліджували вітчизняні вчені: З. С. Варналій, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, В. П. Рябоконт О. М. Онищенко, М. Г. Шульський та інші.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні положення інтегрованого розвитку малого підприємництва на селі сьогодні є недостатньо вивчені. Недостатньо розроблені також механізми управління суб'єктами підприємницької діяльності, інвестиційна та фінансово-кредитна підтримка малих підприємств, форми і перспективи їх функціонування та розвитку. Саме актуальність окреслених проблем і практична

значущість малого підприємництва для розвитку сільських територій обумовили вибір теми статті.

Мале підприємництво на селі, яке включає в себе фермерські господарства, фізичні особи-підприємці та малі підприємства як сільськогосподарського, так і несільськогосподарського спрямування, виробляє значну частину продуктів споживання у загальному обсязі аграрного виробництва. Однак у більшості випадків суб'єкти підприємницької діяльності на селі без достатньої фінансової підтримки з боку держави та місцевих органів самоврядування, а також із-за обмеженості ресурсів і технічного забезпечення відчувають серйозні проблеми, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції.

Фермерство є пріоритетним видом виробничої діяльності серед малих підприємств на селі (табл.1, 2).

Таблиця 1

Розвиток фермерських господарств України

*(станом на 1 січня)**

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Кількість фермерських господарств, од	41906	41524	40965	40676	40856
Відношення до попереднього періоду, %	98,4	98,7	99,1	98,6	99,3
Загальна площа с. г. угідь у користуванні, га	4327,8	4298,6	4290,8	4345,9	4389,4
Частка угідь фермерських господарств, %	10,1	10,5	10,3	11,2	12,0
Площа угідь на одне господарство, га	102,0	102,6	103,3	106,1	107,9

Таблиця 2

Розвиток фермерських господарств Хмельницької області

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Кількість фермерських господарств, од.	1269	1267	1290	1325	1345
Чисельність працівників у фермерських господарствах, осіб	4473	3759	3534	3486	3161
Площа сільськогосподарських угідь у користуванні, всього, тис. га	147,8	141,5	131,5	119,1	125,4
- у тому числі ріллі	144,6	138,3	128,9	115,7	122,1
- розрахунку на одне господарство, га	117,4	111,5	103,7	92,3	100,9
- у тому числі ріллі, га	114,9	109,0	98,2	89,6	97,1
Валова продукція сільського господарства, млн. грн. (у порівнянних цінах 2010 р.), всього	203,4	428,3	447,9	515,6	653,7
- у тому числі рослинництва	171,2	374,1	384,1	435,2	565,7
тваринництва	32,2	54,2	63,8	80,4	88,0

Потенціал ефективного виробництва сільськогосподарської продукції у фермерських господарствах існує, однак рівень товарності фермерських господарств по основних видах продукції рослинництва залишається невисоким, а тому самостійно він неспроможний підтримати аграрний сектор держави. Однак фермерські господарства мають можливості для свого розвитку у випадку їх укрупнення та відповідної державної підтримки.

В структурі несільськогосподарського підприємництва Хмельницької області найпоширенішою складовою є фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, що свідчить про небажання індивідуумів створювати юридичні особи через значні адміністративно-правові бар'єри. Серед видів економічної діяльності значна частка належить підприємствам, які займаються торгівлею, ремонтом автотранспортних

засобів та мотоциклів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (43,6%). Частка сільськогосподарської продукції становить 19,2%, промислової – 13,5%, будівельних робіт – 7,6%, транспорту – 6,7%.

Одним із важливих факторів, який значною мірою сприятиме вирішенню вказаних заходів, є системний підхід до удосконалення механізмів управління суб'єктами підприємницької діяльності на селі. Серед різноманітних форм механізмів управління виділяють два базових: економічний та організаційно-економічний.

Оцінка ефективності діяльності малих підприємств свідчить, що найбільш визначальним є висновок про доцільність інвестування коштів саме у розвиток сільськогосподарського виробництва на селі. Це підтверджується також показником норми прибутку, який у виробничій галузі є найвищим (табл.3).

Таблиця 3

**Розрахунок показників норми прибутку малих підприємств
Хмельницької області за видами економічної діяльності на кінець 2013 р.**

Показники	Необоротні активи, тис. грн.	Оборотні активи, тис. грн.	Прибуток (збиток), тис. грн.	Показник норми прибутку, %
Усього	6891719,1	6127393,8	44433,1	0,34
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	2788496,4	1621803,1	302458,9	6,85
Промисловість	668890,0	643691,9	-21094,3	-1,61
Будівництво	343445,6	630710,0	17336,7	1,78
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів, мотоциклів	469180,4	1401161,6	-38912,6	-2,08
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	297133,4	409499,8	-3371,3	-0,48
Діяльність транспорту та зв'язку	202373,2	351820,0	759,1	0,14
Фінансова діяльність	66716,9	124922,4	6532,7	3,39
Операції з нерухомим майном	1837797,9	758431,2	-231426,1	-8,91
Освіта	2457,1	2006,7	425,7	8,89
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	19578,8	6975,6	1253,3	4,87
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	30738,5	8421,6	-1213,1	-4,49

Однак, неповнота статистичної інформації про діяльність малих підприємств, особливо фермерських господарств, не дозволяє у повній мірі розрахувати достовірну оцінку їх діяльності та соціального стану сільського населення. Показники доходу та прибутку, які найчастіше є критеріями оцінювання ефективності діяльності підприємця, дозволяють порівняти роботу підприємця і найманого працівника, виявити можливі способи приховування доходів.

Висновки. Фермерські господарства мають потенційно високі можливості, однак сьогодні за основними видами продукції рослинництва рівень їх товарності залишається невисоким, а тому вони не можуть скласти конкуренцію великим аграрним підприємствам. Однак при проведенні правильної політики з боку держави щодо розвитку їх самостійності та належної підтримки фермерські господарства мають можливості для свого подальшого розвитку. Оцінку ефективності функціонування та

розвитку малих підприємств доцільно проводити з трьох точок зору: інвестора, підприємця і держави, однак із-за дефіциту статистичної інформації вона не завжди може бути повною і досконалою. Виконані дослідження засвідчують доцільність інвестування коштів саме у розвиток малих підприємств на селі сільськогосподарського спрямування, що підтверджується, зокрема, показником рівня рентабельності, який у цій галузі є найвищим.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – 3-е вид., стереотип. – К.: Знання, 2005. – 304 с.
2. Онищенко О.М. Сільське господарство, село і селянство України у дзеркалі пострадянської аграрної політики / О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 4–13
3. Статистичний щорічник Хмельницької області / [за ред. В.В. Скальського] // Державна служба статистики України. Головне управління статистики в Хмельницькій області. – 2013. – 424 с.
4. Статистичний збірник «Україна в цифрах у 2013 році» / [за ред. О.Г. Осауленка] // Державна служба статистики України. – 2014. – 240 с.
5. Шульський М.Г. Фермерство: проблеми становлення і розвитку. – Львів, 2004. – 392 с.

Summary. The state of entrepreneurship in rural areas, the estimation of the efficiency of the operation and development of small enterprises.

Key words: small business, village, countryside, farm.

УДК 330.341

*Сайнський Д.А.,
аспірант
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» УААН,
м. Київ*

АНАЛІЗ ШЛЯХІВ СТАБІЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ГАЛУЗІ ХМЕЛЯРСТВА УКРАЇНИ

Автором проаналізовано результати оцінювання керівниками хмелярських господарств теперішнього соціально-економічного стану цієї галузі. Виявлені фактори, які чинять найбільший негативний вплив на розвиток хмелярства в Україні і, зокрема, у зоні Полісся. Означені можливі шляхи подальшого розвитку, відродження та стабілізації галузі і прилеглих до хмелегосподарств сільських територій.

Ключові слова: хмелярська галузь, соціально-економічний стан, керівники хмелегосподарств, аналіз результатів оцінювання, фактори негативного впливу, пошук шляхів розвитку.

Постановка проблеми. Хмелярська галузь здійснює свою діяльність в умовах динамічних, перманентних і важко прогнозованих змін зовнішнього середовища, майже не прогнозованої ринкової кон'юнктури на свою продукцію. Відсутність належної державної політики і підтримки галузі хмелярства не забезпечили ствердження галузі, як конкурентоспроможного напрямку в аграрному секторі економіки України здатної забезпечити не тільки сировиною пивоварну промисловість держави, а й створити умови для наповнення податками і зборами бюджетів усіх рівнів, стабілізації соціально-економічного становища сільських територій.